

Орлова Н.Г.,
аспірант кафедри трудового права Національного
університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»
(м. Харків, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ ТА ДИПЛОМУВАННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ МОРСЬКИХ ПРОФЕСІЙ

Діяльність людини, пов'язана з перебуванням у морі, відноситься до категорії найбільш небезпечних (число нещасних випадків – у 30 разів вище, ніж у гірничодобувній промисловості, яка традиційно вважається найбільш небезпечною сферою діяльності людини). За даними Міжнародної морської організації приблизно 80% всіх аварій на морі спричинені помилками судноводіїв, лоцманів, та інших членів екіпажу. Прямий причинний зв'язок між рівнем освіти і кваліфікації моряків та кількістю аварійних морських подій змушує звернути увагу на роль людського фактора. Підготовка кваліфікованих фахівців для морського флоту має бути складовою частиною освітньої політики держави. Рівень професійної підготовленості і правильний підбір членів екіпажу морського судна є запорукою безпеки мореплавства.

Вагомим недоліком законодавства України є незкоординованість законодавчих актів між собою та їх невідповідність економічній ситуації в країні. Основу нормативно-правової бази національної системи підготовки та дипломування моряків України складають постанови Кабінету Міністрів України – від 31 січня 2001р. № 83 «Про вдосконалення державного нагляду за станом підготовки та дипломування моряків» та від 15 січня 2005 р. № 38 «Про затвердження Положення про порядок присвоєння звань особам командного складу морських суден»; Наказом Міністерства транспорту та зв'язку від 25 листопада 2004 р. № 1042 затверджено Положення про огляд підприємств, організацій та установ, що проводять підготовку моряків. Після приєднання у 1996 році до Конвенції «Про підготовку і дипломування моряків та несення вахти» 1978 року в Україні було вжито низку заходів щодо створення системи та задіяння механізму підготовки та дипломування працівників морського транспорту, але питання узгодженого застосування норм Конвенції

та національного законодавства, відповідності норм національного законодавства міжнародно-правовим стандартам залишаються невирішеними.

Після офіційної публікації Манільські поправки до додатку до Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ) 1978 року, Манільські поправки до Кодексу з підготовки та дипломування моряків та несення вахти (далі – Манільські поправки) та Заключного акту Конференції Сторін Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ) 1978 року, прийнятих у м. Маніла 25 червня 2010 року, є складовою частиною чинного законодавства України. Тож, звідси випливають основні завдання Морської адміністрації України (що представлена Міністерством інфраструктури, Міністерством освіти і науки, молоді та спорту, Міністерством охорони здоров'я, Державною інспекцією України з безпеки на морському та річковому транспорті, Державною інспекцією навчальних закладів, підприємств, установ та організацій, які здійснюють підготовку моряків; судноплавними компаніями; Інспекцією з питань підготовки та дипломування моряків; капітанами морських портів, які видають кваліфікаційні документи моряків), а також основоположні принципи підготовки та навчання спеціалістів морських професій. Такими, на нашу думку, є: підвищення професійної кваліфікації моряків; забезпечення підготовки моряків на березі і на борту судна; надання можливості професійного навчання та перенавчання моряків, що відповідає сучасним потребам морського флоту; забезпечення морякам можливості навчання для підвищення кваліфікації та просування по службі, аж до самих вищих посад на борту судна, сприяння підвищенню ефективності їхньої праці, поліпшення продуктивності праці моряків і отримання ними задоволення від роботи; комплектування екіпажів морських суден з числа моряків належної кваліфікації; комплектування екіпажів у належній кількості моряків; екіпаж морського судна повинен очолюватися капітаном та іншими особами командного складу в належній кваліфікації та з належним рівнем освіти;

Вважаємо, що нагальним є упорядкування Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників водного транспорту. Необхідно актуалізувати і привести у відповідність з сучасними вимогами завдання та обов'язки, вимоги до знань та навичок. Обов'язковими мінімальними вимогами для дипло-

мування спеціалістів морських професій, на нашу думку, є: *стан здоров'я моряка*, особливо зору і слуху (в Україні наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19 листопада 1996р. було затверджено Правила визначення придатності за станом здоров'я осіб для роботи на суднах; крім того, діє міжнародна Конвенція №73 «Про медичні огляди моряків»); *досягнення певного віку* (у Положенні про порядок присвоєння знань особам командного складу морських суден (далі – Положення) закріплюється норма, згідно з якою звання осіб командного складу присвоюються особам віком не молодше 18 років, а звання капітана – віком не молодше 20 років; в свою чергу Конвенція 1978р. містить більш розгорнуті вимоги щодо віку кандидатів на займання відповідних посад на суднах різних типів); *наявність спеціальних практичних і теоретичних знань та стаж роботи*, що залежить від посади, на яку претендує працівник (Положення вимагає документального підтвердження стажу плавання на суднах); *проходження моряком спеціальної підготовки та здача відповідних іспитів* (необхідність проходження документально підтвердженої спеціальної або спеціалізованої підготовки, що також зазначається у Положенні). Терміновість і важливість цього завдання впливає з того, що кваліфікаційні характеристики працівників є основою для наступного складання відповідних стандартів та нових програм освіти.

Конвенцією Міжнародної організації праці 1978р. рекомендується, щоб процедури, які включаються до стандартів якості, заохочували застосування нових технологій, охоплювали всі адміністративні питання та функції контролю якості, передбачали відповідальність адміністрації за підготовку моряків на всіх рівнях, враховуючи процедури внутрішніх перевірок забезпечення якості освіти та підготовки. Але в той же час Конвенція, на жаль, не містить жодних чітких вимог стосовно застосування інноваційних технологій при підготовці та навчанні працівників водного транспорту.

Невід'ємною частиною системи стандартів якості у сфері підготовки та дипломування моряків є державний нагляд, який здійснюється Державною інспекцією України з безпеки на морському та річковому транспорті та Державною інспекцією навчальних закладів. Рішення щодо присвоєння або підтвердження звання приймається Державною кваліфікаційною комісією. При цьому, слід зазначити, що порядок діяльності Державних кваліфікаційних

комісій, які утворюються Інспекцією з питань підготовки та дипломування моряків, законодавчо не визначений (на сьогодні відсутній нормативно-правовий акт, що врегулював би порядок діяльності, створення та припинення, вимоги до членів державних кваліфікаційних комісій Інспекції).

Отже, робота над вдосконаленням системи підготовки та дипломування моряків в Україні триває. Особливу увагу тут зосереджено саме на питаннях приведення її у відповідність з міжнародними стандартами та вимогами, про що свідчить затверджений Координаційною радою з підготовки та дипломування моряків Зведений план подальших заходів з імплементації в національну систему підготовки і дипломування моряків вимог Конвенції ПДНВ на період 2012–2013 років. Проте, удосконалення правового регулювання потребує не просто доопрацювання існуючого законодавства, а розробки якісно нового комплексного системного акта, тому й основна задача на даному етапі вбачається не у систематизації і узгодженні, а у формуванні адекватного й відповідного умовам сьогодення національного законодавства у сфері підготовки та дипломування моряків з урахуванням сучасних інноваційних технологій.

Прилипко О.С.,

аспірантка кафедри трудового права та права соціального
забезпечення Київського національного університету
ім. Тараса Шевченка

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ПРАВОВІДНОСИН ІЗ ЗАПОЗИЧЕНОЇ ПРАЦІ

Запозичена праця – поняття, яке широко застосовується в сучасному світі, однак воно не є досконало вивченим у вітчизняній науці трудового права та не закріплено на законодавчому рівні. За загальними рисами запозичена праця – це складні комплексні правовідносини, що характеризується вступом у трудові правовідносини третього учасника – кадрового агентства. Тобто, на стороні роботодавця виступає два учасника трудових правовідносин, на відміну від звичайних двосторонніх трудових договорів, де у правовідносинах фігурують лише два учасника – працівник та роботодавець.

Для кращого розуміння поняття запозиченої праці є необхідним визначення суб'єктів трудового права, які виступають учас-